

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: 1294

Oku Düşün Serisi: 46

Halil Ahmed Sehârenpûri
Dr. Aşur AKYOL

Yayın Koordinatörü
Murat AYDEMİR

Tashih
Emrah AYDEMİR

ISBN: 978-625-428-478-6

1. Baskı, Mart 2024, Ankara, 1.000 Adet

© Bütün yayın hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.
Bu eser Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık
Ticaret İşletmesi Yönetim Kurulu'nun 07.11.2023 tarih
ve 182 sayılı kararıyla uygun görülmüştür.

*Bu eserin ilmi/edebî redaksiyonu İLK SAY Kurulu
marifetiyle yapılmıştır.*

Yayıncı Sertifika No: 48058

BASKI: **TDV**
YAYIN MATBAACILIK TİC. İŞLETMESİ
BASİMEVİ | PRINTING HOUSE

Ostim OSB Mah. 1256. Cad. No: 11
Yenimahalle/ANKARA

Tel: 0312 354 91 31 (pbx)

Faks: 0312 354 91 32

e-posta: bilgi@tdv.com.tr

HALÎL AHMED SEHÂRENPÛRÎ

Dr. Aşur AKYOL

OKU-DÜŞÜN SERİSİ

Medeniyetin inşasında ve ihyasında kitabın yeri tartışılmazdır. “Oku” emriyle başlayan vahyin rehberliğinde kâinatı okumaya, anlamaya ve anlamlandırmaya gayret eden İslâm medeniyeti de tam anlamıyla bir kitap medeniyetidir. Türk-İslâm kültürünün okumaya ve yazmaya, ilme ve âlime verdiği değer, geçmişten bugüne en büyük mirasımızdır.

Türkiye Diyanet Vakfı, vakıf geleneğini bütün haşmetiyle yaşatan ve hayrı arayanların dileklerine tercüman olan bir kuruluş olmasının yanı sıra, kurulduğu ilk günden itibaren daima bilginin gelişimine ve yayılımına hizmet etmiştir. TDV Yayınları, ilmin bireysel olduğu kadar toplumsal anlamda da inanç ve ahlâk dünyamızda taşıdığı hayati önemin idrakinindedir.

Oku-Düşün Serisi, TDV Yayınları'nın çeyrek asrı geçen bir süredir milletimizle buluşturduğu, hacmi küçük ama manası büyük kitaplardan oluşmaktadır. Dinler ve mezhepler tarihinden gönül dünyamızı aydınlatanlara, Türk-İslâm düşünürlerinden sosyal sorunlarımıza dair çözümlere kadar birçok farklı alanda kaleme alınan eserler, bugün yeniden gözden geçirilmekte ve zenginleştirilerek okuyucumuzun istifadesine sunulmaktadır. Amacımız bilgiyi tazelemek, seriyi yeni kitaplarla devam ettirmektir.

Gayret bizden, takdir okuyucudan, tevfik Yüce Allah'tandır.

Türkiye Diyanet Vakfı

Dr. Aşur AKYOL

Akyol, 1974 yılında Erzurum Aziziye ilçesinin Üçköse köyünde doğdu. İlkokulu köyünde tamamladı. Erzurum İlica Yavuz Selim Kur'an Kursu'nda hafızlık yapan Aşur Akyol, 1989 yılında Erzurum İmam-Hatip Lisesine kaydoldu. 1994 yılında buradan mezun olup aynı yıl Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesini kazandı. 1999 yılında bu fakülteden mezun oldu. 1997 yılında Diyanet İşleri Başkanlığında imam-hatip olarak göreve başladı. 2003 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Hadis Bölümü'ne kaydoldu.

Aşur Akyol, "Hasan b. Ziyad el-Lü'lûî ve Hadis İlmindeki Yeri" adlı çalışmasıyla 2007 yılında yüksek lisansını tamamladı. 2021 yılında ise "Şehârenpûrî ve Bezlü'l-Mechûd fi Halli Sünen-i Ebî Dâvûd'daki Şerh Metodu" adlı çalışmasıyla doktorasını tamamladı. 2003'te Erzurum Ömer Nasuhi Bilmen Eğitim Merkezi'nden mezun oldu. 2009'a kadar Sakarya Kaynarca'da vâiz olarak görev yaptı. 2009 yılından sonra Sivas'ın Akıncılar, Bayburt'un Demirözü, Bilecik'in Yenipazar ve Çankırı'nın Çerkeş ilçelerinde ilçe müftülüğü görevlerinde bulundu. 2020 yılının başından itibaren Kocaeli Başiskele'de ilçe müftüsü olarak görev yapmaktadır. Az derecede İngilizce ve orta derecede Arapça bilen yazar, evli ve 4 çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	XI
KISALTMALAR	XIV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM SEHÂRENPÛRÎ'NİN YAŞADIĞI DÖNEM

A. Yaşadığı Dönemin Genel Özellikleri ve	
Hindistan Müslümanları	9
1. Siyasi Durum	9
2. Sosyal Durum	13
3. Eğitim, İlmî ve Kültürel Durum	16
B. İlmî ve Fikrî Ekoller	21
1. Diyûbend Ekolü	22
2. Ehl-i Hadîs Ekolü	27
3. Aligarh Ekolü	30
4. Birelvî Ekolü	33
5. Ehl-i Kur'ân Ekolü	36
6. Frengî Mahal Ekolü	38
C. Dinî Hayat	39

İKİNCİ BÖLÜM SEHÂRENPÛRÎ'NİN HAYATI

A. İsmi ve Doğumu	47
B. Nesebi, Anne-Babası, Nisbesi ve Künyesi	50
C. Ailesi: Eşleri ve Çocukları	55
D. Ahlaki Kişiliği ve Fiziki Yapısı	57
E. Günlük Hayat Tarzı	58
F. Harameyn Sevgisi ve Hac Yolculukları	60
G. Memleketinden Ayrılışı, Hastalığı ve Vefatı	66

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SEHÂRENPÛRÎ'NİN EĞİTİM HAYATI

A. Yetiştığı Çevre ve İlk Eğitimi	73
B. Gualiyâr'daki Eğitim Hayatı	75
C. Diyûbend Medresesi'ndeki Eğitim Hayatı.....	76
D. Sehârenpûr Medresesi'ndeki Eğitim Hayatı	78
E. Lahor'daki Eğitim Hayatı.....	80
F. Kur'ân-ı Kerîm'i Ezberlemesi	81
G. Eğitim Öğretim için Gittiği Yerler.....	82

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SEHÂRENPÛRÎ'NİN İLMÎ OTORİTESİ

A. Sehârenpûrî'nin Meşhur Hocaları.....	99
1. Abdülganî b. Ebû Saîd b. el-Müceddidî ed-Dihlevî	99
2. Abdülkayyûm ibn Abdülhay el-Budhânevî.....	100
3. Muhammed Mazhar Latîf Ali b. Muhammed Hasen en-Nânevtevî	101
4. Muhammed Ya'kûb b. Memlûkü'l-Ali en-Nânevtevî	101
5. Ebû'l-Abbâs Ahmed b. Zeynî Dahlân el-Mekkî	102
6. Feyzülhasan b. Ali b. Bahş el-Kureşî es-Sehârenpûrî.....	103
7. Reşîd Ahmed b. Hidâye Ahmed el-Ensârî er-Rampûrî el-Gengûhî	104
8. Seyyid Ahmed el-Berzencî	105
B. Sehârenpûrî'nin İlim Dünyasına Katkıları.....	105
1. Sehârenpûrî'nin Meşhur Öğrencileri	106
a) Enver Şah Keşmîrî	106
b) Senâullah Amritsarî.....	108
c) Hüseyin Ahmed Diyûbendî el-Medenî	110
d) Muhammed İdrîs Kandehevî.....	111
e) Zafer Ahmed b. Latîf et-Tehânevî el-Osmânî	114
f) Muhammed Zekeriyâ Kandehevî.....	115
g) Cemîl Ahmed Tehânevî	117
2. Sehârenpûrî'nin Halifeleri	118
a) Kameruddin Sehârenpûrî.....	118
b) Muhammed Yahyâ Kandehevî	119
c) Abdullah Gengûhî.....	120
d) Âşık İlâhî el-Miretî	121
e) Fahrudin Pânipettî	122
f) Muhammed İlyas Kandehevî.....	122

g) Feyzülhasan Gengûhî.....	124
h) Hacı Muhammed Hüseyin el-Habeşî.....	124
C. Sehârenpûrî'nin Eserleri.....	125
1. <i>Berâhîn-i Kâtı'a 'alâ Zalâmi'l-Envâri's-Sâtı'a</i>	125
2. <i>Hidâyâtü'r-Reşîd ilâ İfhâmi'l-Anîd</i>	126
3. <i>Mitrakatü'l-Kerâme 'alâ Mir'âti'l-İmâme</i>	127
4. <i>İtmâmü'n-Ni'am 'alâ Tebvîbi'l-Hikem</i>	128
5. <i>El-Mühenned 'ale'l-Müfenned</i> (<i>Tasdîkât li-Def'i't-Telbisât</i>).....	129
6. <i>Tenşîtu'l-Âzân fî Tahkîki Mahalli Ezân</i>	130
7. <i>el-Mugtenem fî Zekâti'l-Ganem</i>	131
8. <i>es-Su'âl 'an Cemî'i 'Ulemâ'i's-Şîa</i>	131
9. <i>Fetâvâ-yı Mezâhirü'l-'Ulûm</i>	131
10. <i>Bezlü'l-Mechûd fî Halli Ebî Dâvûd</i>	132
D. Hadîşçilik Yönü	140
1. Hadis İlmindeki Sened ve İcazetleri	142
2. Hadis Eserleri Üzerindeki Çalışmaları	149
E. Fıkhî Yönü.....	152
F. Tasavvufî Yönü.....	153
1. Şeyhlik Makamına Geçişî	157
2. Biat Şekli.....	159
3. Biât Sonrası Müridlerin Yapması Gereken Görevler.....	161
4. Râbîta-ı Şeyh.....	164
5. Terk-i Dünyâ Etmemesi	165
6. Tasavvufî Öğretlerinde, Aile ve Sosyal İlişkilerdeki Hukuku Öncelemesi.....	166
SONUÇ	169
KAYNAKÇA.....	177

ÖN SÖZ

Rahmân ve rahîm olan Allah'ın adıyla. Hamd, âlemlerin Rabbine; salât ve selâm Resûl-i Ekrem'e, onun Ehl-i beyt'ine ve ashabına olsun.

Bu çalışma, İngilizlerin Hindistan'ı işgal ettikleri dönemin sonralarına doğru yetişmiş, özellikle hadis alanında teberrüz etmiş çok yönlü bir âlim olan Halîl Ahmed Sehârenpûrî'nin (ö. 1927) hayatını konu edinmektedir. Tarih boyunca dinî, içtimai, siyasi ve ilmî açılardan oldukça hareketli bir geçmişe sahip olan Hint alt kıtası, içerisinde çok farklı etnik kökenlerin bir arada yaşaması, çeşitli dillerin konuşulması ve çok sayıda farklı din müntesibini barındırması itibarıyla her türlü çekişmenin merkezî yerlerinden biri olmuştur. Yüzyıllarca Müslüman Türk hâkimiyetinde kalmış ve Osmanlı ile münasebetlerini son ana kadar iyi tutmuş olan bu bölge son iki yüzyıllık tarihinde ise ilmî faaliyetleriyle pek değerli bir konum kazanmıştır.

XVI. yüzyıldan itibaren kolonileşme faaliyetleri çerçevesinde bölgede bulunan Batılılar, burada hâkimiyetlerini sağlamak adına her yola başvurmuşlardır. Özellikle İngilizlerin bölgede başlattıkları misyonerlik faaliyetlerinin en etkili olanları: İlmî olarak

sahada zihinleri karıştırmak, Müslümanları aidiyetlerini sorgular bir duruma düşürmek, bunu yaparken de Hz. Peygamber'in sîretine ve hadislerine karşı bir şüphe uyandırmak olmuştur. Bütün bunları fark eden bölgenin ileri gelen âlimleri ilmî, içtimai, siyasi ve kimi zaman askerî açıdan gerekli önlemleri almada üzerlerine düşeni yapmak için harekete geçmişlerdir. Özellikle Şah Veliiyullah ed-Dihlevî (1176/1762) ve oğulları ile başlayan ihya süreci, zamanla farklı ekollerin oluşması ve önemli şahsiyetlerin ortaya çıkması ile devam etmiştir.

Halîl Ahmed Sehârenpûrî, sadece Hint alt kıtasında değil, aynı zamanda İslâm coğrafyasında *Bez-lü'l-Mechûd fî Halli Süneni Ebî Dâvûd* isimli eseri ile de tanınan, doğduğu toprakların birçok yerinde eğitim öğretime devam etmiş birisidir. O, gerek ulusal gerekse uluslararası içtimai meselelere kayıtsız kalmamış, Müslümanca siyaseti olan bir ilim adamıdır. Yine o, bölgedeki bazı ekollerin her fırsatta dile getirdikleri başta Ebû Hanîfe olmak üzere Hanefîlerin hadis bilmedikleri, sahih hadise muhalefet ettikleri ve zayıf hadis kullandıkları vb. ithamlar karşısında her zaman mukavemet göstermiştir. Böyle bir âlimin çalışılmasının, bölgeyle olan kadim kardeşliğimizin pekişmesi ve aradaki bağların kuvvetlenmesi açısından önemli olacağı düşünülmüştür. Son dönemde bölgedeki ekoller, şahıslar, eserler ve tartışma konuları ile ilgili çalışmaların sayısındaki artış

sevindiricidir. Çalışmamızın, bu konuda katkısının olmasını ve bir boşluğu doldurmasını umuyorum.

Hayatımın her aşamasında ve özellikle ilmî yolculuğumda maddi, manevi her yönden destekleyici olan, hayatıma anlam katan saygıdeğer anne ve babama; kalem ve kitapla baş başa kalayım diye haklarını feda eden, üstlenmem gereken sorumluluklarımı omuzunda taşıyan kıymetli eşime; hak ettikleri sevgi ve ilgiyi yakından veremediğim çocuklarıma sonsuz minnettarım.

Rabbimiz, çalışmamızı istifade edeceğimiz bir ecir kapısı kılsın. O'na sonsuz hamdüsena, Resûlü'ne salât ve selâm olsun.

Dr. Aşur AKYOL
2024